

Mart 2025.

Länderbericht

Predstavništvo u Bosni i Hercegovini

KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG

Republika Srpska (crvena), jedan od dva entiteta Bosne i Hercegovine (Slika: Wikipedia)

Državna kriza Bosne i Hercegovine

Sud BiH proglašava predsjednika Republike Srpske krivim

Stephan Georg Raabe

Sud Bosne i Hercegovine (BiH) osudio je 26. februara 2025. predsjednika Republike Srpske **Milorada Dodika** na godinu dana zatvora (koju, međutim, može izbjeći plaćanjem novčane kazne) i šestogodišnju zabranu političkog djelovanja zbog nepoštivanja odluka visokog predstavnika međunarodne zajednice Christiana Schmidta. Dodikova reakcija na presudu vodi Bosnu i Hercegovinu u državnu krizu.

Pozadina presude

Republika Srpska (RS) je jedan od dva entiteta u zemlji, uz Federaciju BiH. Presuda još nije pravosnažna i može se uložiti žalba. To nam daje vremena da razmotrimo

moguće posljedice. Ako presuda postane pravosnažna, to bi značilo Dodikovo povlačenje sa javne funkcije, iako bi zatvor mogao izbjeći plaćanjem kazne.

Milorad Dodik (65) je predsjednik srpskog nacionalističkog Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD). Od 1998. do 2001. i od 2006. do 2010. godine bio je premijer, a od 2010. do 2018. predsjednik RS. Potom je bio u tročlanom Predsjedništvu BiH. 2022. godine ponovo je izabran za predsjednika RS. On je opisao ruski rat protiv Ukrajine kao "opravdan". Održava dobre odnose sa ruskim predsjednikom Vladimirom Putinom, kojeg je odlikovao najvišim odlikovanjem Republike Srpske u januaru 2023. godine. Osim toga, on je u više navrata pokretao ideju da se RS odvoji od BiH i formira federaciju sa Republikom Srbijom.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** sazvao je hitnu sjednicu Savjeta za nacionalnu bezbjednost Srbije na dan presude Dodiku, 26. februara. On je osudio "nedemokratsku, necivilizovanu i nezakonitu presudu" suda i opisao je kao "najveću krizu u BiH od kraja rata". Vučić je potom otputovao u Banja Luku kako bi Dodika uvjerio u podršku Srbije, ali i pozvao ga na dijalog sa svim uključenim stranama. Kazao je da je presuda usmjerena protiv RS i srpskog naroda u cjelini. Rekao je da se ne stidi, i da može sa ponosom reći da stoji uz Milorada Dodika.

Od Dejtonskog mirovnog sporazuma od 21. novembra 1995. godine, kojim je okončan rat u BiH, **Visokog predstavnika** (HR) imenuje Vijeće za implementaciju mira, koje uključuje predstavnike iz preko 50 država, na osnovu Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1031. On nadgleda implementaciju sporazuma i ima široka ovlašćenja, uključujući pravo da donosi ili ukida zakone i da razrešava izabrane dužnosnike. Bivši njemački ministar poljoprivrede **Christian Schmidt** (CSU) obavljao tu funkciju od 2021. godine.

Prvostepena presuda Suda BiH je pravno rješenje u **institucionalnom sporu** i stoga je od suštinskog značaja za BiH. Riječ je o priznavanju ovlasti visokog predstavnika i Ustavnog suda BiH. Polazna osnova za postupak protiv Dodika bila su **dva zakona u RS-u iz jula 2023. godine**, koja su predviđala da se odluke Ustavnog suda BiH, kao i odluke visokog predstavnika, ne priznaju u RS-u. Visoki predstavnik je odmah ukinuo zakone i pooštrio krivični zakon tako da se nepoštivanje njegovih odluka ubuduće može kažnjavati kaznom zatvora do pet godina i zabranom političkog djelovanja. Ipak, Dodik je potpisao zakone i dao ih objaviti u Službenom glasniku RS. Ovo je navelo Tužiteljstvo BiH da pokrene postupak pred Sudom BiH, koji traje od decembra 2023. godine. Sada je sutkinja Sena Uzunović u Sarajevu izrekla prvostepenu presudu, koja je ostala znatno ispod maksimalne kazne od pet godina koju je tražilo tužilaštvo i time omogućila Dodiku da izbjegne zatvorsku kaznu.

U vezi sa suđenjem, **Milorad Dodik** je, između ostalog, govorio o "političkom progonu" i, u slučaju osuđujuće presude, o "smrtnom udarcu za Bosnu i Hercegovinu" i prijetio radikalnim mjerama, uključujući "istupanje iz Dejtonskog sporazuma". Time je pokušao da zastraši pravosuđe. Suđenje protiv sebe također je prikazao kao proces protiv RS-a i njenih institucija u cjelini.

U međuvremenu, ambasadori u Upravnom odboru **Vijeća za implementaciju mira**, poput Organizacije za evropsku sigurnost i saradnju (**OSCE**), pozvali su vladu da se suzdrži od miješanja, pritisaka i političkih prijetnji u vezi sa presudom i da poštuje nezavisnost pravosuđa. Naglasili su teritorijalni integritet BiH kao jedinstvene suverene države koja se sastoji od dva entiteta. Šef delegacije EU i specijalni predstavnik EU za BiH Italijan Luigi Soreca, zajedno sa ostalim **ambasadorima EU**, sastao se sa srpskom članicom tročlanog Predsjedništva, Željkom Cvijanović. Ambasadori su istakli da svi politički lideri moraju poštovati ustavni poredak zemlje, vladavinu prava i nezavisnost pravosuđa i da treba da rade na zajedničkom planu u duhu dijaloga i kompromisa. Neprihvatljive su mjere koje

produbljuju podjele i povećavaju tenzije. EU ostaje nedvosmisleno opredijeljena za teritorijalni integritet i suverenitet BiH i državnu EU perspektivu.

Visoki predstavnik **Christian Schmidt** obratio se građanima ličnom porukom: „Znam da su mnogi od vas zaista zabrinuti zbog dešavanja ovde. Budite uvjereni, međunarodna zajednica je budna i na oprezu. Dejtonski okvir i državne institucije su zaštićeni i moraju se poštovati. Međunarodna zajednica ostaje posvećena miru i stabilnosti. **BiH ne može biti predmetom pregovora**. BiH će nastaviti napredovati na svom evropskom putu. Znam da građani ove zemlje vrlo dobro razumiju ovu viziju i da će na tom putu dobiti podršku.“

Prije izricanja presude, **sjedište NATO-a i misija EU EUFOR Althea**, obje sa sjedištem u Sarajevu, izjavile su da neće dozvoliti destabilizaciju BiH i da su spremni reagovati ako bude potrebno. Na dan izricanja presude, socijaldemokratski ministar odbrane BiH Zukan Helez sastao se sa komandantom EUFOR-a. Tada je konstatovano da, osim političkih izjava iz RS-a, nema naznaka niti konkretnih mjera koje bi ukazivale na narušavanje mira i sigurnosti u zemlji. Visoki predstavnik Christian Schmidt razgovarao je i sa komandantom Štaba NATO-a o sigurnosnoj situaciji na dan presude.

Reakcije na presudu

Milorad Dodik Milorad Dodik je nakon izricanja presude prvo rekao da nema razloga za brigu. Međutim, tada je svojim pristalicama u Banjaluci, glavnom gradu RS-a, najavio da se neće žaliti na presudu jer će, po njegovom mišljenju, konačna presuda biti identična prvostepenoj. Osim toga, Narodna skupština RS-a bi odmah donijela zakone kojima bi se zabranilo djelovanje državnih institucija poput Tužilaštva BiH, Suda BiH, SIPA-e, te OSA-e u Republici Srpskoj, što je Narodna skupština i učinila iste večeri i narednog dana, upskos negodovanju opozicije. Dodik na ovaj način želi spriječiti provođenje presude protiv njega. To znači da se u potpunosti oslanja na konfrontaciju. Shodno tome, on je svoj govor začinio grubim uvredama na račun javnog tužioca, sudije i visokog predstavnika. Zaslužio je da ga kamenuju ako dođe u RS, najavio je Dodik za Schmidta. Dodik se zalaže za povratak na "izvorni" Dejtonski sporazum. On je prešutio činjenicu da su on i zastupnici iz reda srpskog naroda u BiH bili uključeni u formiranje zajedničkih institucija u zemlji.

Opozicija u RS-u, koju uglavnom čine Srpska demokratska stranka (SDS) i Partija demokratskog progresa (PDP), koja ima četvrtinu poslaničkih mjesta u Narodnoj skupštini, optužila je Dodika da stvara atmosferu podjela u RS-u. Njegova politika se zasniva na širenju straha i mržnje, što je dovelo do toga da svako ko nije voljan da ga slijepo slijedi bude proglašen izdajnikom.

U međuvremenu, nova glasnogovornica američkog **State Departmenta** Tammy Bruce rekla je da SAD poštuje odluku Suda BiH u vezi s predsjednikom RS-a. Godinama su ulagali u stabilnu BiH. Sjedinjene Države su se oštro protivile svim akcijama lokalnih lidera koje bi narušile sigurnost i stabilnost. *"Podržavamo Dejtonski sporazum i suverenitet i teritorijalni integritet BiH"*, rekla je Bruce. Milorad Dodik je već neko vrijeme na američkoj crnoj listi, iako se nada da bi se to moglo promijeniti tokom mandata predsjednika Trumpa.

Portparol Kremlja Dmitrij Peskov prokomentarisao je da će presuda imati *"štetne posljedice po situaciju u BiH i cijelom regionu"*. Navodi da je zasnovana na odredbama "pseudozakona" koji je samoproglašeni visoki predstavnik BiH proizvoljno nametnuo BiH i koji je očigledno izvan zakonskih granica. Rusija ne priznaje visokog predstavnika, čiju je potvrdu u Vijeću sigurnosti UN-a blokirala zajedno s Kinom jer je htjela potpuno ukinuti tu instituciju. U saopćenju ruskog

Ministarstva vanjskih poslova, koje prenosi informativni kanal n1info.ba, u tonu koji značajno podsjeća na Hladni rat kaže se: „*Progon Milorada Dodika je čisto političke prirode i inspirisan Zapadom, koji se kroz svoje marionete u pravosudnim organima BiH nada da će eliminisati patriotske snage RS-a koje se suprotstavljaju evroatlantskoj političkoj sceni.*“

Iz **Evropskog parlamenta** saopštenja su dali Stalni izvjestitelj za BiH u Komitetu za vanjske poslove Evropskog parlamenta Ondřej Kolář (EPP, Češka) i predsjedavajući Delegacije Evropskog parlamenta za odnose s BiH i Kosovom Davor Ivo Stier (EPP, Hrvatska). Podsjetili su da je Evropski parlament u više navrata pozivao na ciljane sankcije protiv destabilizirajućih političkih aktera u BiH, uključujući one koji ugrožavaju i podrivaju suverenitet, teritorijalni integritet i ustavni poredak zemlje. Među njima su posebno bili Milorad Dodik i drugi visokopozicionirani političari iz RS-a i trećih zemalja koji su politički i materijalno podržavali secesionističku politiku.

27. februara 2025. godine, dan nakon objave presude, visoki predstavnik Christian Schmidt govorio je na **“Adenauer Europa Forumu”** Fondacije Konrad Adenauer u Sarajevu i razgovarao sa učesnicima o temama koje se tiču politike i društva u BiH te o međunarodnoj zajednici. Schmidt je naglasio fundamentalni značaj prihvatanja poretka zasnovanog na pravilima na nacionalnom i međunarodnom nivou. Zajednički dogovorena pravila, ustav, institucije i zakoni moraju biti prihvaćeni od svih i ne smiju se jednostrano dovoditi u pitanje ili kršiti. Naravno, ne postoji nešto poput „savršenog reda“. Ali reforme se mogu unaprijediti samo zajednički kroz dijalog sa svima uključenima, a ne zanemarivanjem zajedničkog poretka.

Šta je sljedeće?

Ako Milorad Dodik i njegova nacionalistička stranka SNSD, sa svojim pristalicama koje mu osiguravaju veliku većinu u Narodnoj skupštini RS-a, nastave putem konfrontacije, postavlja se pitanje kako će reagovati država u cjelosti i međunarodna zajednica, kako će se zaustaviti akcija protiv cjelovite države u RS-u i na koji način će se izvršiti presuda Dodiku. Teško je zamisliti da bi stanovništvo u RS-u željelo biti uvučeno u vatru koja podriva državnost i zajedničku evropsku perspektivu BiH. Bosna i Hercegovina je stoga suočena sa turbulentnim periodom u kojem bi proces pridruživanja EU mogao biti dodatno odložen, pa čak i spriječen, a posebno na štetu mlađe generacije čija je budućnost u pitanju.

Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.

Stephan Georg Raabe

Direktor Predstavništava u Bosni i Hercegovini

Evropska i međunarodna saradnja

www.kas.de/sarajevo

stephan.raabe@kas.de

Der Text dieses Werkes ist lizenziert unter den Bedingungen von „Creative Commons Namensnennung-Weitergabe unter gleichen Bedingungen 4.0 international“, CC BY-SA 4.0 (abrufbar unter: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.de>)